

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Plzni rozhodl samosoudcem JUDr. Ondřejem Szalonnásem ve věci

žalobkyně: A. F., nar. X,
bytem X,

proti
žalované: Česká správa sociálního zabezpečení,
se sídlem Křížová 1292/25, 225 08 Praha 5,

v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 10. 6. 2024, č. j. X,

takto:

- I. Žaloba se zamítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Předmět řízení

1. Žalobkyně brojí proti rozhodnutí žalované ze dne 10. 6. 2024, č. j. X (dále též jen: „*napadené rozhodnutí*“), jímž byly zamítnuty její námitky a potvrzeno rozhodnutí žalované ze dne 1. 12. 2023, č. j. X. Jím žalovaná pro nesplnění podmínek § 31 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále též jen: „*ZDP*“) zamítla žádost žalobkyně o starobní důchod před dosažením důchodového věku. Věcným důvodem tohoto rozhodnutí bylo zjištění žalované, že žalobkyni ke dni 29. 12. 2023, od kterého žádala přiznat starobní důchod před dosažením důchodového věku, chyběly k dosažení důchodového věku více než tři roky.
2. Ve své žalobě však žalobkyně akcentuje fakt, že o přiznání starobního důchodu před dosažením důchodového věku požádala dne 12. 6. 2023, tedy za účinnosti právní úpravy, která jeho přiznání podmiňovala mj. tím, že do dosažení důchodového věku chybí žadateli ke dni, od něhož se starobní důchod přiznává, nejvýše pět let. Teprve v průběhu správního

Shodu s prvopisem potvrzuje H. K.

řízení o její žádosti nabyt účinnosti zákon č. 270/2023 Sb., o změně zákona o důchodovém pojištění, který tuto podmínku zpřísnil tak, že od 1. 10. 2023 musí žadateli do dosažení důchodového věku ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybět nejvýše tři roky.

Obsah žaloby

3. S ohledem na to, že ke změně relevantní právní úpravy došlo v průběhu správního řízení o její žádosti, má žalobkyně za to, že její nárok na přiznání starobního důchodu před dosažením důchodového věku neměl být posuzován ve znění účinném po novelizaci ZDP zákonem č. 270/2023 Sb., ale podle dosavadních právních předpisů. V době, kdy o přiznání starobního důchodu před dosažením důchodového věku žádala, ještě nebyly známy novém zpřísněné podmínky vzniku nároku na tento typ důchodu.

Vyjádření žalované

4. Žalovaná rekapitulovala procesní postup ve věci a konstatovala, že řízení o přiznání dávky důchodového pojištění je vybudováno na dispozitivní zásadě, a to jak co do okamžiku jeho zahájení, tak co do okamžiku, od něhož žadatel požaduje příslušnou dávku přiznat.
5. Při podání žádosti sice žalobkyně splňovala podmínky ustanovení § 31 odst. 1 písm. b) ZDP v rozhodném znění, tedy že pojištěnec má nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže získal dobu pojištění stanovenou podle ustanovení § 29 odst. 1 nebo ustanovení § 29 odst. 3 písm. a) a do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše 5 roků, pokud jeho důchodový věk činí alespoň 63 let a dosáhl věku alespoň 60 let, nicméně v průběhu řízení došlo ke změně ustanovení § 31 ZDP, a to takovému, že pojištěnec má nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže získal dobu pojištění stanovenou podle ustanovení § 29 odst. 1 nebo ustanovení § 29 odst. 3 písm. a) a do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše 3 roky. Vzhledem k této změně tedy byla žádost žalobkyně zamítnuta, protože podmínky ustanovení § 31 ZDP (v novém znění) k požadovanému dni 29. 12. 2023 nesplnila, když její důchodový věk činí 63 let a 8 měsíců. V případě žalobkyně ona sama v uplatněné žádosti o starobní důchod před dosažením důchodového věku požadovala přiznání od 29. 12. 2023, tedy od data, kdy dovrší 60 let věku a její nárok na uvedený starobní důchod tak musel být nutně posuzován právě k tomuto dni. Na případ žalobkyně se proto nemohou vztahovat ani přechodná ustanovení zákona č. 270/2023 Sb., neboť vznik jejího nároku byl posuzován až k požadovanému datu 31. 12. 2023, a nemohlo se tak jednat o nárok, který by vznikl přede dnem nabytí účinnosti uvedeného zákona a změny jeho ustanovení. Žalovaná chápe rozčarování žalobkyně, avšak stejně tak, jako se změnou právní úpravy nemohla kalkulovat žalobkyně, nemohla s ní kalkulovat ani žalovaná a jejím rozhodování nebyl porušen zákon ani případné legitimní očekávání žalobkyně. Žalovaná jako výkonný orgán pak musí postupovat dle zákona a nemůže se od něj svévolně odchýlit. Z důvodové zprávy k zákonu č. 270/2023 Sb. vyplývá, že cílem zákonodárce bylo omezit možnost předčasného odchodu do starobního důchodu. Dosavadní právní úprava totiž vytvořila situaci, kdy bylo pro mnoho lidí výhodnější opustit trh práce předčasně a pobírat předčasný důchod, než na něm setrvat a do systému důchodového pojištění ještě přispívat. To podle zákonodárce představuje značnou zátěž pro státní rozpočet, kterou je třeba snížit

Shodu s prvopisem potvrzuje H. K.

a směřovat k větší udržitelnosti, a proto přistoupil k přijetí přiměřeně restriktivní právní úpravy. V případě žalobkyně došlo v důsledku provedené novelizace přesně k tomu, co zákonodárce zamýšlel. Zatímco před účinností zákona č. 270/2023 Sb. by jí právní úprava odchodu do předčasného důchodu v rovných 60 letech umožňovala, po změně zákona to již možné není. Žalobkyně tedy bude muset setrvat na trhu práce minimálně do doby, dokud nenaplní podmínky pro odchod do předčasného důchodu podle nové právní úpravy.

Posouzení věci

6. Soud ve věci v souladu s § 51 s. ř. s. nekonal jednání. Ani jeden z účastníků se ani ve stanovené lhůtě ani až do dne vyhlášení tohoto rozsudku nevyjádřil, zda s rozhodnutím věci bez jednání souhlasí. V souladu s § 51 odst. 1 věta druhá s. ř. s se proto má za to, že s rozhodnutím věci bez jednání oba účastníci souhlasí. Sam soud ke konání jednání žádný důvod nespatořoval: skutkové okolnosti projednávané věci jsou mezi účastníky nesporné, dokazování není potřebné. Mezi účastníky je sporné toliko právní posouzení věci.
7. Ze správního spisu soud ověřil, že žalobkyně dne 12. 6. 2023 uplatnila ve smyslu § 81 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení ve znění účinném k danému dni nárok na dávku důchodového pojištění – předčasný starobní důchod. Ze žádosti sepsané dne 30. 8. 2023 se pak podává, že žalobkyně požádala, aby jí byl nárok na předčasný starobní důchod přiznán ke dni 29. 12. 2023, tedy ke dni, v němž dosáhne 60 let svého věku.
8. Ve věci soud aplikoval následující právní úpravu.
9. Podle § 28 odst. 1 ZDP: *„Pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže získal potřebnou dobu pojištění a dosáhl stanoveného věku, popřípadě splňuje další podmínky stanovené v tomto zákoně.“*
10. Dle § 29 odst. 1 písm. k) ZDP: *„Pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže získal dobu pojištění nejméně 35 let a dosáhl důchodového věku po roce 2018.“*
11. Podle § 31 odst. 1 ZDP ve znění účinném do 30. 9. 2023: *„Pojištěnec má nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže získal dobu pojištění stanovenou podle § 29 odst. 1 nebo § 29 odst. 3 písm. a) a do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše a) 3 roky, pokud jeho důchodový věk je nižší než 63 let, b) 5 roků, pokud jeho důchodový věk činí alespoň 63 let a dosáhl věku alespoň 60 let.“*
12. Dle § 31 odst. 1 ZDP ve znění účinném od 1. 10. 2023: *„Pojištěnec má nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže získal dobu pojištění stanovenou podle § 29 odst. 1 nebo § 29 odst. 3 písm. a) a do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše 3 roky.“*
13. Podle § 31 odst. 2 ZDP (toto ustanovení nebylo dotčeno novelizací ZDP provedenou zákonem č. 270/2023 Sb.): *„Starobní důchod podle odstavce 1 se přiznává nejdříve ode dne podání žádosti o přiznání tohoto důchodu. Za den vzniku nároku na starobní důchod podle odstavce 1 se považuje den, od něhož je tento důchod přiznán.“*
14. Dle čl. II bod 1. zákona č. 270/2023 Sb.: *„O nárocích na důchody, které vznikly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a o nichž nebylo do tohoto dne pravomocně rozhodnuto, a o*

Shodu s prvopisem potvrzuje H. K.

přiznání, odnětí nebo změně výše těchto důchodů za dobu před tímto dnem, i když o nich již bylo pravomocně rozhodnuto, se rozhodne podle právních předpisů účinných před tímto dnem.“

15. V posuzované věci není sporné, že důchodový věk žalobkyně ve smyslu § 32 odst. 2 ZDP a přílohy k ZDP činí 63 roků a 8 měsíců (při zohlednění dvou vychovaných dětí).
16. Aplikací citované právní úpravy na projednávanou věc lze dospět k závěru, že ke dni uplatnění nároku na starobní důchod bez dosažení důchodového věku (tj. 12. 6. 2023) mohl žalobkyni vzniknout nárok na tento tzv. předčasný starobní důchod nejdříve ke dni 29. 12. 2023, kdy dosáhla 60 let. Plyne to ze shora citovaného § 31 odst. 1 písm. b) ZDP ve znění účinném do 30. 9. 2023. Žalobkyně tuto skutečnost nepochybně reflektovala ve své žádosti ze dne 30. 8. 2023, v níž právě požádala o to, aby jí byl předčasný starobní důchod přiznán ode dne 29. 12. 2023. Žalobkyně tedy nemohla úspěšně žádat o přiznání předčasného starobního důchodu k jakémukoli dřívějšímu datu, protože by nesplňovala podmínky § 31 odst. 1 ZDP v tehdy účinném znění.
17. Žalobkyni však lze přisvědčit v tom, že v mezidobí mezi okamžikem, kdy uplatnila nárok na starobní důchod bez dosažení důchodového věku, a dnem, k němuž o jeho přiznání žádala (který byl dle shora řečeného také prvním dnem, kdy žalobkyně splňovala hmotněprávní podmínky pro jeho přiznání dle právní úpravy účinné do 30. 9. 2023), došlo ke změně relevantní právní úpravy. Zákonem č. 270/2023 Sb., totiž byla s účinností od 1. 10. 2023 zkrácena doba předcházející dosažení důchodového věku, v níž vzniká nárok na předčasný starobní důchod, na tři roky.
18. Podaná žaloba tedy logicky předkládá soudu k posouzení otázku, podle jaké hmotněprávní úpravy má být posouzen žalobkyní uplatněný nárok; zda podle právní úpravy účinné v době podání žádosti (12. 6. 2023, resp. 30. 8. 2023), či podle právní úpravy účinné ke dni, ke kterému žalobkyně požádala o přiznání nároku na předčasný starobní důchod (tj. 29. 12. 2023).
19. Klíčová je v této souvislosti aplikace přechodného ustanovení k zákonu č. 270/2023 Sb., obsažená v jeho čl. II bodu 1. Toto ustanovení totiž spojuje aplikaci právních předpisů účinných přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 270/2023 Sb., tedy z pohledu žalobkyně příznivější právní úpravy, s kumulativním splněním dvou podmínek spočívajících v tom, že jde o nárok na důchod, který vznikl přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 270/2023 Sb., a o němž nebylo do tohoto dne pravomocně rozhodnuto. V projednávané věci však žalobkyně sice podala žádost o přiznání předčasného starobního důchodu ještě před nabytím účinnosti zákona č. 270/2023 Sb., pročež se o této žádosti vedlo řízení, a byla tedy splněna podmínka spočívající v tom, že o nároku žalobkyně nebylo ke dni nabytí účinnosti zákona č. 270/2023 Sb., tj. ke dni 1. 10. 2023 rozhodnuto (prvostupňové rozhodnutí bylo vydáno až dne 1. 12. 2023), nebyla však splněna podmínka spočívající v tom, že rovněž nárok na předčasný starobní důchod žalobkyni vznikl před nabytím účinnosti zákona č. 270/2023 Sb.
20. Shora již soud uvedl, že žalobkyni nárok na předčasný starobní důchod i podle právní úpravy účinné do 30. 9. 2023 mohl vzniknout nejdříve dne 29. 12. 2023. K tomuto datu ostatně také žalobkyně žádala, aby jí byl předčasný starobní důchod přiznán. Z pohledu přechodného ustanovení k zákonu č. 270/2023 Sb., obsaženého v jeho čl. II bodu 1. je tedy zřejmé, že ke dni nabytí účinnosti citovaného zákona, tedy ke dni 1. 10. 2023, dosud žalobkyni nárok na předčasný starobní důchod nevznikl.

Shodu s prvopisem potvrzuje H. K.

21. Protože obě podmínky aplikace právní úpravy účinné do 30. 9. 2023 stanovené v čl. II bodu 1. zákona č. 270/2023 Sb., musejí být splněny kumulativně, je zřejmé, že nesplnění kterékoli z nich znamená, že předpoklady pro aplikaci předchozí právní úpravy v projednávané věci splněny nebyly. Nárok žalobkyně byl tedy žalovanou správně posuzován ke dni, k němuž žalobkyně požadovala přiznání předčasného starobního důchodu, tj. ke dni 29. 12. 2023, a to podle právní úpravy účinné k danému dni, tj. podle ZDP již ve znění novelizovaném zákonem č. 270/2023 Sb. Podle ní však žalobkyně podmínky pro přiznání nároku na předčasný starobní důchod nesplňovala, neboť jí k dosažení důchodového věku dle § 32 odst. 2 ZDP chyběly více než zákonem požadované tři roky.
22. Příznivější právní posouzení nemůže žalobkyni přinést ani její argument, podle něhož v době uplatnění nároku na předčasný starobní důchod či sepsání žádosti, nemohla předvídat zpřísnění podmínek pro vznik nároku na tento důchod. Podstatné totiž v této souvislosti je, že žalobkyni v době, kdy nárok na předčasný starobní důchod uplatnila, resp. kdy sepsala příslušnou žádost, tento nárok dosud nevznikl. Zákonodárce je obecně vzato – v mezích, které vytváří požadavky zachování právního státu (čl. 1 odst. 1 Listiny základních práv a svobod), – oprávněn upravovat podmínky vzniku nároků na jednotlivé dávky důchodového pojištění. Žalobkyni tedy nebyl odebrán nárok již v mezidobí vzniklý, pouze byly upraveny podmínky jeho přiznání, a to *pro futuro*. Skutečnost, že žalobkyně již v mezidobí o přiznání tohoto nároku v budoucnu požádala, nijak nefixuje samotné podmínky jeho vzniku v budoucnosti; jejich splnění je totiž zásadně nutno posuzovat dle právní úpravy účinné v době, k níž žádost směřuje (a kdy tedy nárok má dle podané žádosti vznikat). Jinak řečeno, pokud sama žalobkyně usilovala o to, aby jí byl daný nárok přiznán od 29. 12. 2023, musela být její žádost posouzena právě dle předpokladů stanovených podle práva účinného k danému dni, nikoli podle předchozí právní úpravy, za níž žalobkyně svou žádost podávala. Žalobkyně v tomto případě nemohla těžit ani z přechodného ustanovení obsaženého v čl. II bodě 1. zákona č. 270/2023 Sb., protože v době, kdy nabyl účinnosti zákon č. 270/2023 Sb., tj. ke dni 1. 10. 2023, stále nesplňovala podmínky vzniku nároku na předčasný starobní důchod. Ty totiž i podle předchozí právní úpravy, které se ve své žalobě dovolává, splňovala nejdříve právě až dne 29. 12. 2023.
23. Nelze tak sice odestát, že zákonodárce představitelně mohl přechodné ustanovení v zákoně č. 270/2023 Sb., upravit pro žalobkyni příznivějším způsobem, tj. právě tak, že by fixoval podmínky vzniku nároku na předčasný starobní důchod podle právní úpravy účinné k datu podání žádosti či uplatnění nároku, ale neučinil tak (zřejmě z pochopitelného důvodu). Realizoval tak své oprávnění stanovit podmínky vzniku nároku na hmotné zabezpečení ve stáří ve formě předčasného starobního důchodu (čl. 30 odst. 3 Listiny základních práv a svobod) a žalovaná coby správní orgán je těmito zákonnými podmínkami vázána.

Závěr a náklady řízení

24. Soud shledal žalobu nedůvodnou a jako takovou ji postupem podle § 78 odst. 7 s. ř. s. výrokem I. tohoto rozsudku zamítl.
25. O náhradě nákladů řízení soud rozhodl výrokem II. tohoto rozsudku podle § 60 odst. 1 s. ř. s., přičemž na plnou náhradu nákladů řízení by měla procesně úspěšná žalovaná. Ta je však správním orgánem, kterému náhrada nákladů řízení nepřesahující jeho běžnou úřední

Shodu s prvopisem potvrzuje H. K.

činnost nepřísluší. Žalovaná však v tomto řízení žádné náklady, které by jí mohly být nahrazeny, nevynaložila. Proto soud rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá na náhradu nákladů řízení právo.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost do dvou týdnů po jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu, sídlem Moravské náměstí 6, 657 40 Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud. Jestliže kasační stížnost ve věcech, v nichž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce, svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele, odmítne ji Nejvyšší správní soud pro nepřijatelnost (§ 104a s. ř. s.).

Plzeň 20. srpna 2024

JUDr. Ondřej Szalonnás v.r.
samosoudce